

Inhoud

Inleiding	11
1. Turkije: de gouden driehoek	21
2. Israël en Palestina: wat de oorlog aan het zicht onttrekt	46
3. Japan: de geishamaffia	68
4. Cambodja: schuilplek van Europa	78
5. Birma: oorlog voeren tegen vrouwen	114
6. Argentinië-Mexico: wapens, drugs en vrouwen	131
7. De klanten: het geheim der mannelijkheid	165
8. Het leger en de prostitutie	181
9. Witwaspraktijken	201
10. Ronselmethoden	218
11. De maffia's en de mondialisering	241
12. De dans van de cijfers, morele verontwaardiging en waar wij voor strijden	260
13. Conclusies	277
14. Terminologie: waar we het over hebben en hoe we dat noemen	300
Bijlage	307
Dankwoord	315

Inleiding

Toen ik zeven jaar oud was, drukte moeder mijn zus Sonia en mij op het hart dat we altijd wanneer we de straat op gingen moesten uitkijken voor ‘de kinderlokster’, een oude bekende uit de buurt, omdat ze meisjes ontvoerde; ze lokte hen met snoepjes en verkocht hen vervolgens aan vreemden. Het Engelse equivalent *kidnapper* wordt vandaag de dag gebruikt bij ontvoeringen van mensen van welke leeftijd dan ook. Veertig jaar na die jeugdlessen ontdekte ik dat wat in mijn kindertijd een anekdote uit het werk van Dickens leek te zijn, op het punt stond een van de grootste problemen van de eenentwintigste eeuw te worden. De gemeenschap beschouwt vrouwen- en kinderhandel nog altijd als een vage herinnering uit vroegere tijden, uit een verleden waarin de ‘handel in blanken’ de praktijken waren van piraten die vrouwen ontvoerden om ze vervolgens in verre landen aan bordelen te kunnen verkopen. We meenden dat de modernisering en de invloed van de mondiale handel deze misdaden wel zouden uitroeien en dat kindermisbruik in de donkerste regionen van de ‘onderontwikkelde’ werelddelen simpelweg zou verminderen wanneer deze in aanraking zouden komen met de westerse regelgeving en de vrijemarkteconomie. Het onderzoek dat aan dit boek ten grondslag ligt bewijst het tegenovergestelde. De wereld ondervindt een explosieve groei van het aantal netwerken dat meisjes en vrouwen ontvoert, koopt en uitbuit; dezelfde krachten die de slavernij in theorie zouden moeten uitroeien, hebben ervoor gezorgd dat deze een ongekende macht

heeft gekregen. We zijn getuige van het ontstaan van een cultuur die toestaat dat meisjes en pubers van over de hele wereld ontvoerd worden, verdwijnen, worden gekocht en misbruikt, enkel en alleen met het doel seksuele objecten van hen te maken, geschikt voor de prostitutie of de verkoop. Een cultuur die daarnaast het behandelen van mensen als objecten cultiveert, alsof dit vrijheid en vooruitgang zou betekenen. Onderworpen aan een onmenselijke markteconomie die ons haar wil oplegt, zien miljoenen mensen prostitutie slechts als een noodzakelijk kwaad en weigeren te erkennen dat dit leidt tot uitbuiting, mishandeling en de grote macht van de mondiale georganiseerde misdaad.

Maffiosi, politici, militairen, zakenlieden, religieuze leiders, bankiers, politieagenten, rechters, huurmoordenaars en de normale man vormen een uitgebreid internationaal netwerk van deze al eeuwenlang bestaande georganiseerde misdaad. Het verschil tussen de alleen opererende misdadiger of de kleine, lokale criminele netwerken enerzijds en de mondiale georganiseerde misdaad anderzijds komt tot uiting in de strategieën, de codes en de marketing. Zonder enige twijfel werken hun macht en gedachtegoed door in de corruptiemogelijkheden die deze maffia's hebben om economische en politieke macht te genereren in alle steden waar ze actief zijn. Wat ze allemaal gemeen hebben is de wil van hun verworven rijkdommen en macht te genieten. Sommigen creëren het netwerk voor mensenhandel, anderen verdedigen dat, ze promoten het zelfs en voeden het, en weer anderen houden de vraag naar de handelswaar intact.

De georganiseerde misdaad is een illegale markt met economische doeleinden en degenen die eraan meedoen worden gangsters of maffiosi genoemd, die in cellen of kartels opereren. Deze personages voeren handel in de zogenaamde *shadow economy*, de schaduweconomie, waaruit geen directe belasting betaald wordt aan de nationale regeringen, maar waarover wel on-

derhandelingen plaatsvinden om in stand gehouden te worden. De zwaarste misdaden die gepleegd worden in dit pact tussen de staat en de georganiseerde misdaad zijn de handel in wapens, drugs en mensen. De activiteiten die deze overtreeders uitvoeren, zijn tot in de puntjes beschreven door specialisten op het gebied: diefstal, fraude en illegale mensen- en goederensmokkel.

De eenentwintigste eeuw is getuige van de wederopstanding en de professionalisering van de verschillende groeperingen in de georganiseerde misdaad. Via de kapitalistische regels van de vrijemarkteconomie heeft de internationale maffia communicatiewegen ontdekt die voorheen niet beschikbaar waren voor de smokkel van goederen en diensten tussen landen en continenten. Hun praktijken: geweld gebruiken en bescherming bieden; hun fundamentele doel: het krijgen en aanbieden van geld, genot en macht.

De handel in personen* – vastgesteld in 175 landen – toont de zwakten van het kapitalisme wereldwijd en de ongelijkheid die opgelegd wordt door het economisch beleid van de machtigste landen; bovenal toont die handel de normalisering van de menselijke wreedheden en de culturele processen die deze hebben versterkt. Elk jaar worden 1,39 miljoen mensen over de hele wereld, het merendeel vrouwen en kinderen, onderworpen aan seksuele slavernij. Ze worden gekocht en verhandeld als doodgewone handelswaar, als sociaal overschot, als trofee of geschenk.

Gedurende vijf jaar was het mijn taak het spoor te volgen van kleine en grote internationale maffiagroeperingen via de getuigenissen van overlevenden van de commerciële seksuele uitbuiting. Ik sprak mannen, vrouwen en kindslachtoffers van slavernijachtige uitbuiting en gedwongen huwelijken; mijn onderzoek volgt de bestaande route van een crimineel fenomeen dat in de

* Voor de definitie van het begrip ‘handel’, zie hoofdstuk 14: ‘Terminologie, waar we het over hebben en hoe we dat noemen.’

twintigste eeuw is ontstaan: de seksuele handel van vrouwen en meisjes. De verfijning van deze seksindustrie op mondiaal niveau heeft een markt gecreëerd die spoedig de aantallen verkochte slaven zal overtreffen uit de periode van de Afrikaanse slavernij, die zich uitstrekte van de zestiende tot de negentiende eeuw.

Er bestaat geen enkele maffiageschiedenis waarin seksuele uitbuiting niet voorkomt. De vrouwen en de meisjes worden gekocht, verkocht of geschonken, ontvoerd, verhuurd en uitgeleend, gemarteld en vermoord. De opvatting van de vrouw als lustobject is stevast aanwezig in het gedachtegoed van de Japanse criminele organisaties, de zogenaamde yakuza's, in de Chinese triaden, de Italiaanse, Russische en Albanese maffia's, en evengoed in de Latijns-Amerikaanse drugskartels. De economische en politieke macht hebben de vraag naar seksueel genot nodig om te blijven bestaan. In het verlengde van hun machistische opvattingen worden de vrouwen niet als persoon gezien, maar als object. Zelfs de vrouwen die meewerken in criminele organisaties houden dit patroon van vrouwenhaat en -verachting in stand.

Eros en Thanatos zijn continu aanwezig in de psychologie van een crimineel. De macht om tegenstanders te vermoorden, martelen en onthoofden heeft altijd een evenwicht nodig om een zekere mate van stabiliteit te bieden. Om hiervoor te zorgen, kopen, verkopen, mishandelen en vermoorden de belangrijkste maffiosi vrouwen van alle leeftijden. En tegelijkertijd cultiveren ze verschillende vormen van prostitutie en ontwikkelen ze voldoende factoren om de seksuele uitbuiting in stand te kunnen houden.

De toegang tot seksueel genot is een belangrijk hulpmiddel voor cohesievorming of onderhandelingen bij mannelijke groepen als zakenlui en militairen, zozeer dat de seksuele markt, naast de handel in wapens en drugs, een van de meest rendabele praktijken is geworden. Vrouwen, meisjes, adolescenten; de leef-

tijd doet er niet toe, zolang de vrouwen maar in bedwang gehouden kunnen worden, misbruikt door en onderworpen aan hun eigenaar.

Dit boek gaat op zoek naar de mannelijke mentaliteit ten opzichte van vrouwen en seksualiteit: in de stem van de daders zelf zullen we een fenomeen leren kennen dat wel eens 'de boemering van het feminisme' wordt genoemd, en dat ervoor zorgt dat mannen vaak op zoek gaan naar steeds jongere meisjes of naar vrouwen uit landen waar de cultuur van vrouwelijke onderdrukking nog in zwang is. Ook geef ik verschillende vrouwen die op straat werken een stem, net als enkele die zichzelf 'vrije prostituee' noemen en die gezamenlijk de prostitutie verdedigen en haar zien als een vak zoals er zoveel van zijn in deze kapitalistische, exploiterende wereld. Zonder hen kunnen we de complexiteiten van het mondiale debat over seksuele slavernij en prostitutie niet zichtbaar maken.

Het reizen over de hele wereld en het onderzoek doen naar de mensenhandelmaffia's veranderde mijn blik op de onderlinge verbanden tussen de criminele groeperingen radicaal. De onschendbaarheid waarmee ze hun markt overeind houden is alarmerend en verdacht, zeker als je ziet dat vandaag de dag de machtigste landen de strijd tegen de mensenhandel hoog op de nationale en internationale agenda hebben staan. Waarom bestaan er zoveel tegenstrijdigheden in de immigratiepolitiek en de vrijhandelverdragen? Hoe kan het dat er zo'n grote vrouwelijke immigratiestroom is? Hoeveel landen houden slavernijachtige uitbuiting in stand met als doel de economie te versterken? Waarom zegeviert de ondoorzichtigheid bij het toekennen van tijdelijke visa voor emigranten uit arme landen die rijke landen willen bezoeken? Hoe werken de *maquiladoras** en wat is het

* Fabrieken die belastingvrij ruwe grondstoffen importeren en waarin vervaardiging en assemblage plaatsvinden. Ze bevinden zich met name in Mexico, aan de grens met de Verenigde Staten.

mechanisme dat industriëlen en politici doorlopen bij het kiezen voor slavernijachtige uitbuiting?

De emotionele confrontatie die ik als vrouwelijke journalist aanging zorgde ervoor dat dit onderzoek nog complexer werd. Het werd daadwerkelijk een uitdaging. Hoewel ik vier talen spreek, moest ik vertrouwen op mijn tolken en op *native* freelancejournalisten, die de uithoeken van de steden en de codes van de lokale criminele groeperingen kenden. Verschillende journalisten van internationale dagbladen, allemaal mannen, raadden me chauffeurs, informanten en gidsen aan. Geen van mijn collega's had tot in deze details de route van de mensenhandelaars gevolgd, al hadden enkele het thema aangesneden in andere corruptie-intriges of binnen het thema van de georganiseerde misdaad. Velen van hen konden, zonder verdacht over te komen, de bordelen en karaokebars bezoeken waar de handel in jonge meisjes in een twintigtal landen plaatsvindt. Het zijn mannen, en dat alleen al geeft hun een vrijgeleide naar de plek van het misdrijf.

In Cambodja, Thailand, Birma en Centraal-Azië zag ik me genoodzaakt wisselende strategieën toe te passen om gevaar te vermijden. Ik raakte soms vreselijk gefrustreerd, bijvoorbeeld toen ik uit een Cambodjaans casino moest vluchten, gerund door een Chinese triade, waar de handel in meisjes van nog geen tien jaar oud plaatsvond.

Er waren legio obstakels. In elke toeristische trekpleister over de hele wereld zijn er taxichauffeurs, conciërges of gidsen te vinden die diensten aanbieden, die de prostitutie in stand houden en die deel uitmaken van het netwerk van handelaars, waardoor het moeilijk blijft ervoor te zorgen niet verraden te worden. De mogelijkheid bestaat dat diegene die jou door de straten van Sri Lanka, Miami of Cuba loodst, de criminele netwerken informeert dat er een journaliste naar de een of andere dienst vraagt, dat ze naar die bepaalde wijk wil waar de ronselaars en de slachtoffers van de mensenhandel wonen.

De angst die ik continu voelde was bij uitstek vrouw eigen; hij zorgde ervoor dat ik voorzichtiger werd, maar tegelijkertijd stimuleerde hij mij in de zoektocht naar directe bronnen en in het doen van diepgravender onderzoek. Daarbij hielp mijn angst me om me in te leven in de slachtoffers die het aandurfdën hun geschiedenis naar buiten te brengen, en hij herinnerde me eraan dat het in elke patriarchale samenleving gevaarlijk is om vrouw te zijn.

Ik interviewde verschillende overlevenden en specialisten, maar ik moest ook dichtër bij het vuur gaan zitten, om de vrouwen te kunnen interviewen die vastzitten in een netwerk en daarna zelf levend weer te vertrekken om hun verhaal te kunnen vertellen. Om mijn doel te bereiken heb ik de lessen van Günter Wallraff in de praktijk gebracht, de Duitse meesterjournalist en schrijver van *Ik (Ali)*. Ik leerde Günter kennen toen hij mijn land bezocht en we de mogelijkheid hadden ervaringen uit te wisselen. Ik volgde zijn undercovertechnieken om me tijdens mijn reizen van Mexico naar Centraal-Azië verkleed te kunnen voordoen als andere personen. Dankzij hem kon ik in Cambodja een kopje koffie drinken met een Filipijnse handelaarster; ik danste in Mexico in een nachtclub naast Cubaanse, Braziliaanse en Colombiaanse danseressen; ik kwam een kinderbordeel binnen in Tokio, waar iedereen uit een mangastrip leek te zijn weggelopen; en ik wandelde verkleed als een novice door La Merced, een van de gevaarlijkste buurten van Mexico, gecontroleerd door machtige handelaars.

Al ligt aan alle vormen van mensenhandel de zoektocht naar economische macht ten grondslag, de seksuele handel bevordert, cultiveert en versterkt een cultuur waarin de slavernij als gewoon wordt gezien, en voor miljoenen vrouwen, meisjes en jongens als een acceptabele oplossing voor de armoede en het gebrek aan toegang tot onderwijs wordt beschouwd. De macht van de internationale seksindustrie is gebaseerd op de vercommercialisering van het menselijk lichaam als een product, dat

verhandeld, gekocht en verkocht kan worden zonder toestemming van de eigenaar. Steve Harper, een van de meest gewaardeerde marktwerkingsdeskundigen en drijfveer achter de seksindustrie, verklaarde in 2009 in een interview: 'Jullie hebben het bij het verkeerde eind. We staan hier niet voor het publiek, we staan hier om geld te verdienen.' 'Make no mistake. This is all about money, not people,' is het motto dat Harper gebruikt tijdens trainingen voor nieuwe seksondernemers. Met de miljoenen die deze investeerders elk jaar uitgeven om een politieke lobby te voeren ten faveure van de normalisering van de seksuele slavernij zou je de honger van een arm land kunnen stillen.

Voordat ik aan deze reis begon, zei een gepensioneerde generaal van het Mexicaanse leger me dat een illegale lading AK-47's niet méér nodig heeft dan een geschikte verpakking, een afnemer, een corrupte ambtenaar als tussenpersoon en een wapenhandelaar. Een menselijke slaaf daarentegen moet er ook nog eens van overtuigd raken dat zijn leven enkel nog van waarde is voor zijn verkoper en zijn koper. De macht van de handelaars hangt samen met het uitschakelen van de mogelijkheden dat hun potentiële slachtoffers ooit nog de optie op een waardig, vrij leven zullen hebben. De armoede is niet alleen vruchtbare grond, ze is ook de katalysator voor de aanwas van slaven en slavinnen over de hele wereld. De medeplichtigheid van regeringen valt hierin niet te ontkennen.

In dit boek komen alle personages uit deze tragedie aan het woord: de handelaars, de slachtoffers die zelf daders werden en de vrouwen die hun lichaam en geest zuiverden en hun leven een andere richting op wisten te sturen; de tussenpersonen, de klanten, de militairen, de eerlijke en de corrupte ambtenaren, uit alle rangen en landen. Moeders die me aanboden hun dochters te verkopen en moeders die wanhopig op zoek waren naar hun ontvoerde jonge meisjes. Daarnaast komen personen aan het woord die deel uitmaken van lokale netwerken van sekstoerisme. Hun stemmen, hun bedreigingen en hun hoop zijn hier te vinden.

Het is duidelijk dat we deze criminele praktijken niet kunnen begrijpen zonder de weg van het geld te volgen. Hoe en waar wordt geld witgewassen? Zwart en wit geld spelen een belangrijke rol. Om het fenomeen te kunnen begrijpen is het volstrekt noodzakelijk een analyse te maken van de houding van verschillende landen met betrekking tot de mensenhandel en de prostitutie, van de winsten die legalisering – of het gedogen – deze regeringen oplevert, en van de culturele waarde die de mannen en de vrouwen van deze landen hechten aan de seksuele handel in vrouwen. Ik kwam namelijk in diep religieuze landen terecht, zoals Turkije, waar de prostitutie niet alleen gelegaliseerd is, maar waar de regering ook de bordelen runt, maar ook in de landen waar het heel anders geregeld is: in Zweden is het afnemen van prostitutie strafbaar en worden vrouwen die slachtoffer zijn geweest van seksuele slavernij naar de regel van de wet beschermd.

Als laatste wil ik nog zeggen dat dit werk niet volledig zou zijn zonder de miljoenen personen die hun leven wijden aan het redden en helpen van de mensenhandelslachtoffers, van China tot Brazilië, van India tot Los Angeles, en van Guatemala tot Canada en Japan.

Dit is een kaart van de hedendaagse slavernij, een onderzoek dat antwoord tracht te geven op de belangrijke journalistieke vragen: wie, hoe, wanneer en waar? Maar vooral op de vraag: waarom worden er steeds meer mensen, wapens en drugs verhandeld? Het antwoord waarmee we deze misdaad uit kunnen roeien ligt binnen handbereik van alle burgers over de hele wereld. Ik hoop dat elke persoon zijn eigen route naar de vrijheid en de hoop weet uit te stippelen, en voorbij weet te gaan aan de morele paniek die dit onderwerp de laatste jaren heeft opgeworpen.

1

Turkije: de gouden driehoek

Ik controleer of ik paspoort, tickets en het Turkse visum bij me heb. Ik sta op het punt voor de tweede keer naar Centraal-Azië af te reizen. Ik bekijk de kaart en meteen komen de herinneringen aan de vorige reis weer naar boven.

Jaren geleden vertrok ik naar Finland, en daarvandaan maakte ik uitstapjes naar Sint-Petersburg, Moskou en Kiev. Daarna vloog ik naar Tbilisi, Georgië, waar ik respect kreeg voor Anna Politkovskaja, die me liet zien wat de moeilijkheden van de regio waren. Ik trok door Azerbeidzjan en Armenië, bezocht Tasjkent en Samarkand, dat ooit een van de mooiste steden uit het Perzische Rijk was. Vanuit Oezbekistan ging ik naar de grens van Asjchabad in Turkmenistan. Toen reisde ik in oktober en onderging de winter zoals alleen vrouwen uit de tropen die kunnen ondergaan, zo ongeschikt als we zijn om stoïcijns temperaturen van beneden de tien graden onder nul aan te kunnen.

Dit verblijf vindt plaats in februari en het weer zal minder wreed voor me zijn. Ik keer terug naar de kaart en markeer mijn route, waarbij ik in de voetstappen zal treden van de slavenhandelaars. Ik heb een vlucht van Londen naar Turkije, waar ik Ankara en Istanbul zal bezoeken, de belangrijkste steden van dat prachtige land.

Ik heb gemengde gevoelens. Hoe vaak heb ik er als meisje niet van gedroomd de wereld rond te mogen reizen, beschavingen en voor mij nieuwe culturen te kunnen bewonderen? Als jong meisje zag ik mezelf door de ondergrondse steden van Cappa-

docie slenteren, een onderwereld waarvan de rotsen, zo stelde ik me voor, de bezoeker geheime geschiedenissen influisterden. Ik herinner me nog goed dat mijn moeder me vertelde hoe indrukwekkend ze het had gevonden toen ze in Istanbul de Aya Sophia had bezocht.

Ik ben op weg naar een land dat een brug vormt tussen twee culturen. Voordat ik Mexico achter me laat, herlees ik Orhan Pamuk. Ik ben namelijk niet op zoek naar de stemmen uit het verleden. Ik wil de huidige seculaire republiek van binnen zien, die een belangrijke rol heeft ingenomen als verbinding tussen Azië en Europa. De grenzen zijn poreus: ik stel me de monumentale uitdaging voor die de regering te wachten staat. Turkije grenst in het noordoosten aan Georgië, in het oosten aan Armenië en Azerbeidzjan, in het zuidoosten aan Iran, in het noorden aan de Zwarte Zee, en in het westen aan Griekenland, de Egeïsche Zee en Bulgarije. In het zuiden bevinden zich Irak en Syrië en, uiteraard, de Middellandse Zee. De handelsroutes uit de oudheid zijn niet veel veranderd, en mijn doel is te ontdekken hoe de smokkelroutes van de illegale groeperingen in het tijdperk van de mondiale georganiseerde misdaad ervoor staan.

Turkije, een land van bijna vijftien miljoen inwoners, tekende in 1996 een vrijhandelsverdrag met zijn Europese buuren, en ondervindt dezelfde paradox als de meerderheid van de landen die hun grenzen geopend hebben: de groei van zowel de legale als de illegale handel proberen te bewerkstelligen. En al is Turkije een land dat een verdrag gesloten heeft met de Europese Unie, het voldoet nog niet aan de richtlijnen om officieel toe te treden.

Het is nacht wanneer ik in Istanbul land, en meteen beneemt de schoonheid van de sterrenhemel me de adem. In de taxi, op weg naar het hotel, draai ik een raampje naar beneden; de stad openbaart zich in geuren aan me: diesel, specerijen en zeezout. Elke stad zijn eigen aroma.

De taxichauffeur, trots op zijn vaderland, wil me graag rond-

leiden. Hij legt uit dat we ons op de grens van Anatolië en Tracië bevinden, gescheiden door de Zee van Marmara, de Bosporus en de Dardanellen: de zee-engten die de grens vormen tussen Europa en Azië. ‘We zijn bijna zover om als lid van de Europese Unie verwelkomd te worden,’ merkt hij op in toeristen-Engels, waarin verschillende accenten klinken, ‘er wonen hier moslims, joden, christenen, agnostici, protestanten. Iedereen is welkom en wordt gerespecteerd.’ Hij praat alsof hij een belijdenis aflegt. Ik glimlach en denk aan de rapporten van PEN International – een organisatie die strijdt voor de vrijheid van meningsuiting – over de arrestaties en vervolgingen van Turkse journalisten. Maar ik houd me stil, ik weet dat de wereld niet zwart-wit in elkaar zit, en dat de mensen even divers, complex en prachtig zijn als de landen waarin ze wonen.

De vriendelijkheid van de bevolking, de schoonheid van de ogen van de jonge portier die me in het hotel ontvangt en de lieflijke stem van de receptioniste, die perfect Engels spreekt, maken dat ik me welkom voel. Het herinnert me eraan dat je de duisternis pas herkent als je eerst het licht hebt leren kennen, dat ook het goede overal te vinden is. Ik stel me voor dat ten minste sommigen van de tweehonderdduizend vrouwen en meisjes die alleen al in de laatste vijf jaar in dit land aan mensenhandel overgeleverd waren, het goede in iemand herkend hebben; iemand die hen aanzag voor mensen, die naar hen geglimlacht heeft, waardoor ze zich minder eenzaam voelden in deze onbekende omgeving.

Ik raak in contact met Eugene Schoulgin, een geweldige schrijver en journalist, van Russisch-Noorse afkomst, geboren in 1941. Eugene heeft in Afghanistan en Irak gewoond, en leeft nu in Istanbul, waar hij voorzitter is van PEN International. Hij helpt me bij het plannen van de verschillende ontmoetingen met politieke analisten en directe bronnen. Deze boezemvriend verzorgt mij liefdevol, en ik houd hem op de hoogte van de personen en plekken die ik wil bezoeken, zodat hij weet waar en

hoe hij me kan vinden indien er iets zou gebeuren. Zonder zijn adviezen zou mijn zoektocht naar informatie nooit zo succesvol verlopen zijn.

DE INFORMANT

De februarinacht valt over de Maslak-buurt, die ook wel het Manhattan van Istanbul wordt genoemd. De wolkenkrabbers uit Istanbuls nieuwe bedrijvenbuurt hebben het kosmopolitisch uiterlijk van deze geografische parel, die half Europees, half Aziatisch is. De koude lucht maakt dat het publiek de bars en cafés opzoekt die ruiken naar zware tabak, sterke koffie en, in sommige gevallen, net geroosterd schapenvlees. Jonge, dunne meisjes, gekleed naar de laatste Italiaanse of Franse mode, met minirok en hoge laarsjes, betreden deze cafés alsof ze de koningin zijn. Andere wandelen in zichzelf gekeerd, hun hoofd bedekt met een fijne, zijden hoofddoek en met preutse kleding aan. Jongens, geparfumeerd en goed verzorgd, dragen pakken van Hugo Boss – de een heeft een origineel, de ander een namaak – en groeten elkaar met een omhelzing en een aanraking van de wangen, die door moet gaan voor de mannelijke dubbele kus die hun grootvaders elkaar geven. Turkse popmuziek klinkt op de achtergrond; de zangeres heeft de stem van Britney Spears.

Ik sta met een Turks biertje aan de bar van een café en wacht op mijn afspraak. Niet veel later komt een knappe, lange man, met een helderbruine gelaatskleur, gemillimeterd haar, brede wenkbrauwen en een bruin bomberjack naast me zitten. Hij doet zijn gebreide sjaal af en zonder mij één keer aangekeken te hebben zegt hij mijn naam en bestelt een drankje.

Hij staart naar me vanuit zijn ooghoeken en zegt in een aarzelend Frans dat we hier niet kunnen praten. 'In vijfsterrenhotel, morgen zien we elkaar in vijfsterrenhotel.' Ik haal het visitekaartje van mijn hotel uit mijn tasje en geef het hem. Hij controleert

het, kijkt mij aan, en werpt opnieuw een blik op het kaartje. ‘Dit is in de Taya Hatún-buurt,’ zegt hij. ‘Klopt. Het is een klein hotel, waar alleen toeristen verblijven,’ zeg ik. ‘Negen uur ’s ochtends, en alleen u, madame.’ Hij betaalt zijn drankje zonder het één keer naar zijn lippen te hebben gebracht, verlaat het café en stapt op een tram.

Mahmut is politieagent, en een goede, volgens een collega-buitenlandcorrespondent. Hij werd door het team van de IOM (International Organization for Migration*) opgeleid voor de eenheid gespecialiseerd in het bestrijden van mensenhandel in Turkije. Een overheidsinstantie van de Verenigde Staten heeft zeven miljoen dollar beschikbaar gesteld voor de strijd tegen de handel, net als een Noorse evenknie. Mahmut is een Turkse leek, eigenlijk een te intellectueel type om deel uit te maken van deze politie-eenheid van het land uit het voormalige Ottomaanse Rijk. Hij meent dat de strijd tegen de seksuele uitbuiting van vrouwen in Turkije en langs de eeuwen eerder door Marco Polo afgelegde Zijderoute een grote farce is. Daarom besloot hij, na eerst maandenlang hierover onderhandeld te hebben, met mij te praten.

Ik wacht hem op in het kleine Hotel Boutique terwijl ik van een heerlijk aromatisch Turks kopje koffie nip. Een groep Spaanse toeristen praat uitgelaten in het restaurant. Hun gids is zojuist aangekomen en als ze opstaan vragen ze me of ik met hen mee-ga. ‘Nee,’ antwoord ik glimlachend. Een vrouw uit Sevilla zegt me dat ik er spijt van zal krijgen als ik deze rondleiding laat lopen. ‘Dat zal best,’ zeg ik. Ik neem hartelijk afscheid en zie voor me hoe deze toeristen door de winkelstraat zullen slenteren die parallel loopt aan het straatje met de bordelen, zonder te weten dat daar, achter die geblindeerde ramen, slavinnen uit andere landen verborgen worden gehouden.

Ik ga aan de bar zitten. Het is een chique ruimte met aircon-

* Zie www.iom.int.

ditioning, alsof ik in een film ben gestapt. Het restaurant is ingericht met honingkleurige zetels en heerlijke kussens van velours met in katoen geborduurde motieven. Het heeft een fijne verlichting en er klinkt rustige achtergrondmuziek; niets wijst erop dat hier straks een gesprek plaats zou kunnen vinden over de handel in mensen. De agent komt binnen en de jongen aan de balie kijkt even op en knikt hem subtiel welkom.

De ernst waarmee hij op me af komt zorgt dat ik me gespannen voel. Ik nodig hem uit te gaan zitten, maar eerst kijkt hij om zich heen en zegt op fluisterton: 'Als ze te weten komen dat ik het was die je deze informatie gegeven heeft, is de kans groot dat ze me opsluiten – als ze me niet vermoorden voor het schenden van artikel 301 en voor verraad aan het vaderland en aan de politiecode. De media zijn onze vijand, zo zegt de staat, we mogen ze niet vertrouwen.' Dat is bekend, de staatsaanklager van dit land heeft meer dan duizend schrijvers en journalisten voor het gerecht geslept omdat zij hun mening gaven over de Turkse staat. De rechtszaak tegen de vrijheid van meningsuiting van Orhan Pamuk is misschien wel het bekendste geval hiervan.

De regering houdt voet bij stuk dat onder druk van de Europese Unie de wet is aangepast, maar de rechters blijven vergelijkbare zaken behandelen. Pamuk schreef over de genocide uit 1915 van een miljoen Armeniërs en dertigduizend Koerden in Turkije. Volgens de staat schaadden zijn verklaringen de Turkse identiteit en verdiende Pamuk hiervoor drie jaar gevangenisstraf.

We bestellen een kan exquise vruchtenthee met kardemom. We glimlachen beschaafd. Dan wijst hij zonder iets te zeggen naar de camera's aan het plafond. Ik geef aan dat we naar mijn kamer kunnen gaan en hij stemt daarmee in. Hij is voorzichtig. De kamer is klein maar er staan een fauteuil en een stoel; ik bied hem de eerste aan.

Beetje bij beetje lijkt hij zich meer te ontspannen. Hij vraagt me wat ik weet van de corruptie in Turkije of van de handel in

vrouwen. Wanneer ik aan het woord ben, let hij op elke uitdrukking. Op een gegeven moment vraagt hij of hij zijn jack mag uitschieten. Ik knik en verstil wanneer ik het wapen opmerk dat in zijn okselstuk zit. Gedurende een ogenblik verlies ik de draad van wat ik aan het vertellen was. Met de balpen in mijn hand en het notitieblok op mijn benen dringt het nu pas tot me door dat ik in Turkije ben, in een hotelkamer, met een gewapende man, en dat alleen hij en ik daar weet van hebben. Hij voelt mijn angst en begint over zijn echtgenote te praten en over de vrouwen die hij gekend heeft bij de 10 M. We zijn beiden gerustgesteld, en het voelt alsof we een stilzwijgende vertrouwensband hebben opgebouwd.

Specialisten wijzen erop dat binnen de groei van de vrouwenhandel over de hele wereld de sterke daling opvalt van het aantal door de Turkse politie geregistreerde vrouwen dat via Rusland, Moldavië, Georgië en Kirgizië Turkije binnenkomt. Hoe is het mogelijk dat de Turkse politie verzekert dat ze in een paar jaar tijd het aantal verhandelde vrouwen dat het land binnensmokkeld wordt met vijftig procent zal hebben teruggebracht? En waarom bestaan er geen statistieken van binnenlandse gevallen van vrouwenhandel?

Mahmut pakt met duim en wijsvinger het glazen kopje thee vast en neemt een paar slokjes. Terwijl hij naar zijn schoenen staart, legt hij uit dat de nieuwe regeringsstrategie om lidmaatschap van de Europese Unie te verwerven bestaat uit elk internationaal verdrag te ondertekenen en elke dialoog omtrent mensenrechten aan te gaan. Tegelijkertijd zijn het leger en de speciale politie-eenheden van de binnenlandse veiligheidsdienst flink versterkt. Toch merkt Mahmut op:

Zij [de politie- en legertop] zien de prostitutie als handel, en zijzelf zijn de klanten. Ze menen dat alleen Noord-Amerikanen en Noord-Europeanen het 'seksuele slavernij' noemen, maar dat het in Turkije geen probleem vormt. Dat is slechts een kwestie van

perspectief, madame. Een voorbeeld: veel Noorse en Zweedse toeristen komen naar Turkije voor het sekstoerisme. In eigen land doen ze er niet aan; hier wel, omdat het legaal is en omdat niemand hen herkent.

Met deze opmerking slaat hij de spijker op zijn kop wat betreft het mondiale debat. In de grootschaligheid waarmee de regeringen de prostitutie overeind houden of reguleren, zal elke openlijke poging een scheiding te maken tussen slachtoffers en 'professionals' niets opleveren.

Mahmut verzekert:

Vandaag de dag werken de Albanese en de Russische maffia meer dan ooit met de lokale maffia's samen op het gebied van het smokkelen van vrouwen bestemd voor de prostitutie. Dat is altijd zo geweest. Het verschil is echter dat nu de landen, waarvan ze zeggen dat ze beschaafd zijn, besloten hebben deze misdaden aan te pakken, de mensenhandel een voor iedereen winstgevende business is geworden: voor de handelaars, voor de porno-industrie en voor de personen die vrouwen simpelweg een valse droom voorspiegelen. De komst van de huursoldaten van de oorlogen in Irak en Afghanistan heeft de smokkel van drugs, wapens en vrouwen veel goed gedaan. Niemand heeft het daarover. U zult zien dat de media zich over enkele jaren zullen verbazen over de hoeveelheid geld die de terroristen en de huursoldaten met de handel in vrouwen verdiend hebben. De yakuza's kopen methamfetaminen die in Iran geproduceerd zijn en verscheppen die naar Japan, Italië en de Verenigde Staten; en daarbij kopen ze meisjes over de hele wereld.

Het uittikken van deze zinnen onderbreek ik om de foto's die ik een maand later in Turkije gemaakt had te bekijken, en om te luisteren naar de opnames die daarbij horen. Het zijn de interviews met een Amerikaanse en met een Colombiaanse, die

aan yakuza's in Tokio en Osaka werden verkocht. En het gesprek over een Mexicaans meisje dat door hen vermoord werd. Het herinnert me eraan dat de informatie altijd te verkrijgen is voor wie ernaar op zoek gaat. Het probleem is dat regeringen pas besluiten in actie te komen (of: besluiten niet in actie te komen) wanneer een verhaal over deze mondiale slavernij op een presenteerblaadje voor hen ligt.

Ik vertel Mahmut over de ontmoeting die ik had met dokter Muhmat Cokar, de oprichter en directeur van de Human Resource Development Foundation, een organisatie die opvang biedt aan vrouwelijke slachtoffers van de mensenhandel; zijn kantoor bevindt zich in het centrum van Istanbul, waar ik hem mocht interviewen. Cokar, een ingetogen man die niet in staat was me recht in mijn ogen te kijken, bevestigde dat veel jonge vrouwen uit Moldavië, Rusland en andere buurlanden eerst in eigen land tot prostitutie gedwongen worden, en pas later naar Turkije komen met de belofte van een betere baan en meer geld. Maar als ze in Turkije aankomen, blijken ze er alleen voor te staan, zonder werk en met de notie dat lokale Turkse mannen gek zijn op blonde of roodharige vrouwen met een blanke huid en lange benen, zoals de vrouwen uit Oost-Europa, alsof de Turken niet ook Europeanen zijn. Er zijn niet veel Turkse prostitutees te vinden; volgens de officiële versie van dokter Cokar is het Turkse volk moreel solide, en bij de families die religieus actief zijn is het niet denkbaar dat ze zouden kunnen toegeven dat een dochter prostituee is. De huidige wetgeving, die in de jaren dertig is ingevoerd, verbiedt dat prostituees getrouwd zijn of kinderen hebben.

Buitenlandse vrouwen zijn perfect voor het beroep. Net als buitenlandse mannen. Volgens de arts werken veel prostituees voor zichzelf; ze verdienen een som geld en wanneer de politie hen wil uitpersen en zij dwars beginnen te liggen, eindigen ze meestal op een plek van waaruit ze gedeporteerd of, zoals dat in politiek correcte termen heet, gerepatriëerd worden. Ze verblij-

ven gemiddeld twee weken in een opvang in Istanbul (al zijn er gevallen bekend waarbij vrouwen tot wel zes maanden moesten blijven). Daarna keren ze terug naar hun geboorteland, naar familie en kinderen, naar de armoede en de honger. En later proberen ze opnieuw Turkije binnen te komen, met een visum van vijftien dollar dat aan de grens te koop is, en van hieruit is het goed mogelijk dat ze richting Griekenland of Italië gaan, waar de Albanese maffia hen verscheept naar Engeland of Frankrijk. De reis is niet gratis, maar velen van hen hebben er alles voor over om maar geld naar huis te kunnen sturen, voegt de arts eraan toe.

Ik verbaasde me over de duidelijke en ernstige overtuiging van de arts; de manier waarop hij het over deze 'Natasha's' had baarde me zorgen, ik zou bijna zeggen dat hij hen verachtte. Toen de arts mijn vreemde blik gewaarwerd, maakte hij een vreemde opmerking: 'Kijk, Lydia, soms begrijpen buitenlanders onze gebruiken niet en oordelen achteloos...' Hij stond op en stak een sigaret op, waarbij hij de rook nadrukkelijk door het open venster naar buiten blies; hij stond op vijf passen van de tafel waar ik aan zat. 'Bijvoorbeeld,' vervolgde hij, 'nu is er een discussie over de vraag of vrouwen in Turkije een sluier zouden moeten dragen of niet; jullie zouden dat als een machistische eis kunnen opvatten' [nooit heb ik daarover een opmerking gemaakt] 'maar eigenlijk is het een rechtvaardige eis, omdat orthodoxe vrouwen zich zo ook buitenshuis kunnen begeven. Het is een feministisch goed,' verklaarde hij. 'Dit is een van de gebruiken die, wanneer ze niet begrepen worden, fout opgevat zouden kunnen worden,' zei hij me, terwijl hij zijn sigaret uit het raam gooide. 'Er zijn drieduizend geregistreerde sekswerkers in Turkije. In het staatsbordeel, onderverdeeld in drie gebouwen, zitten 131 volwassen sekswerkers. Er worden buitenlandse vrouwen verborgen gehouden in private huizen die als illegale bordelen actief zijn.' De arts vertelde hoe het sekstoerisme in zijn werk gaat, zoals dat in de hele wereld het geval is: vijfsterrenhotels waar rijke klanten voor veel geld callgirls bestellen; toeristische regio's en soldaten trekken

altijd veel prostituees aan en houden de prostitutie in stand. Al onderschreef hij de cijfers niet, hij rekende ons voor hoe, volgens enkele betrouwbare bronnen, Turkije aan zo'n honderdduizend illegale prostituees komt. De opvang van dokter Cokar, die in 2005 geopend werd, heeft in vier jaar tijd vierhonderd vrouwen-handelslachtoffers geholpen. Volgens de arts werd in geen van de gevallen bewijs gevonden van 'ernstig lichamelijk geweld', maar wel van psychologisch en seksueel geweld. Daarbij dienen de handelaars hun prostituees éénmaal per maand een dosis antibiotica toe, om de klanten te beschermen, die normaal gesproken weigeren een condoom te gebruiken. Hij verklaarde dat dit gebruik een vreselijk gezondheidsprobleem voor de vrouwen op kan leveren, omdat het hen resistent maakt voor de zwaarste medicijnen. 'Vijftig procent van de vrouwelijke immigranten die Turkije binnenkomen eindigt in een prostitutienetwerk', valt er in een rapport van de specialist te lezen. En de IOM maakte bekend dat het in vijf regio's van het land jonge vrouwen bevrijd heeft die als seksslavinnen vanuit China, de Filipijnen en Sri Lanka het land binnen waren gesmokkeld.

De dubbele moraal is zichtbaar. Turkije is vermaard om de prostitutie van transseksuelen en travestieten, en trekt daarmee een eigen publiek aan, maar volgens de staat zijn ze 'zondaars'. Het publiekelijk tonen van homoseksualiteit is verboden; toch bieden in illegale bordelen, gespecialiseerd in het sekstoerisme, tweeduizend travestieten perfect georganiseerde diensten aan – ze accepteren zelfs creditcards.

Ik vroeg de arts naar de legalisering van de prostitutie, en hij zei me dat hij niet geloofde dat afschaffing ervan een optie was voor Turkije. 'Onze organisatie ziet prostitutie als een vorm van seksueel geweld tegen vrouwen, maar in dit soort gevallen wordt het een aangelegenheid van overleven. We helpen deze vrouwen zoals we elk normaal mens zouden helpen, maar we onderschrijven de prostitutie als baan niet.' Daarbij meent Cokar dat de vrouwenhandel zou toenemen bij een prostitutieverbod. Hij

hield zich op de vlakte toen ik hem vroeg of hij geloofde dat het bezit van en de handel in vrouwen cultureel gezien geaccepteerd werden. Als antwoord gaf hij me slechts de folders van zijn instituut en praatte hij over het project om aids tegen te gaan.

Dokter Cokar benadrukte dat de vrouwen uit vrije wil reisden, maar Mahmut is overtuigd van het tegenovergestelde. Hij zegt dat het aantal vrouwen dat zich wil prostitueren laag ligt. Het merendeel wil een waardig beroep als serveerster of hulp in de huishouding. De agent verklaart dat eigenlijk geen enkele buitenlandse prostituee in Turkije zelfstandig werkt, behalve als ze de minnares is van een getrouwde Turkse man die haar onderhoudt, en die situatie komt vaak voor. Lokale bronnen verklaren dat in Turkije, net als in de meeste moslimlanden, de dubbele seksuele moraal prostitutie en ontrouw in de kaart werkt.

Het laatste rapport van The Protection Project, opgezet aan de John Hopkins University, laat zien dat in Turkije tweehonderd bendes opereren die zich bezighouden met vrouwen- en meisjessmokkel. Volgens data van de IOM zijn sinds 1999 tweehonderdvijftigduizend mensen voor diverse doeleinden Turkije binnengesmokkeld; het merendeel vrouwen uit Azerbeidzjan, Georgië, Armenië, Rusland, Oekraïne, Montenegro, Oezbekistan en Moldavië. Het is noodzakelijk daarbij op te merken dat de IOM de organisatie is die het grootste succes heeft in het opsporen en redden van slachtoffers. In vergelijking: de Turkse autoriteiten geven aan – en dat is een officieel cijfer – dat tussen 2003 en 2008 slechts 994 personen gezien werden als mensenhandelslachtoffers.

Volgens twaalf Turkse mensenrechtenorganisaties is er een ontelbaar aantal gevallen bekend van meisjes die uit Roemeense kindertehuizen werden ontvoerd en die vervolgens in Turkije werden verkocht. Met de belofte dat ze vanuit Turkije naar Duitsland of naar Groot-Brittannië zullen reizen, vertrekken de meesten met nepcontracten voor werk in de bediening, als se-

cretaresse, model, danseres of huishoudster. Vervolgens varen de honderden jonge meisjes met een ferryboot over de Zwarte Zee naar Trabzon of vanuit de Albanese havenstad Vlorë naar San Foca in Italië. In die regio heeft Cesare Lodeserto, de lokale priester en een overtuigd voorstander van de afschaffing van prostitutie, duizenden slachtoffers van de vrouwensmokkelaars gered en onderdak geboden.

Mahmut verklaart dat de regering van zijn land wel pogingen doet de mensensmokkel tegen te gaan. Zo heeft de Turkse politie, samen met de regeringen van Moldavië en Oekraïne, verschillende projecten opgezet, waarbij educatieve films geproduceerd worden om de vrouwen en de meisjes uit die landen voor de listen van mensenhandelaars te waarschuwen. De andere kant van de medaille is dat de Turkse regering prostitutie gelegaliseerd heeft en dat de staat zelf de bordelen runt. De agent kent de cijfers goed en weet dat 79 procent van de slachtoffers wereldwijd verhandeld wordt voor commerciële seksuele uitbuiting. Mahmut gesticuleert met overgave wanneer hij uitlegt:

In het overgrote deel van de gevallen is de klant Turks en zijn de handelaars lokale inwoners of buitenlanders. De prostitutie zorgt voor veel, zeer veel geld, madame. Duizenden toeristen komen naar de kuststeden en naar Istanbul op zoek naar genot, al zijn er uiteraard velen die alleen komen voor de tours langs de historische plekken van ons land. Jammer genoeg zitten er mensen bij die kinderen uitbuiten. We zijn meisjes van zestien tegengekomen die al op hun veertiende hiernaartoe werden gehaald; ze bevonden zich in bordelen, met valse identiteitspapieren op zak, terwijl de regering de andere kant op keek. Wanneer de handelaars de meisjes moe worden, bellen ze gewoon de politie. En wanneer ze bellen of een inval van de politie krijgen, is het vreemd dat de uitbaters van het bordeel niet gearresteerd worden. De meeste meisjes hebben authentieke, maar clandestiene papieren.